

рухами за допомогою «внутрішнього» слуху та м'язових відчуттів, виховання координації між слухом та ігровими рухами.

Висновки. Проаналізована сутність процесу саморозвитку дозволяє визначити його як складний, нелінійний процес у структурі самовдосконалення, для здійснення якого необхідно оволодіти відповідними методами й засобами, що дозволяють забезпечити розвиток творчого особистісного потенціалу майбутнього вчителя музики. Основними напрямками саморозвитку, що сприяють ефективності оволодіння майбутньою музично-педагогічною діяльністю, є розвиток мотивації, психофізіологічних можливостей, педагогічних та музичних здібностей, виконавських якостей.

Література

1. Елканов С. Б. Профессиональное самовоспитание учителя. – М.: Просвещение, 1986. – 143 с.
2. Завалко К. В. Идеальная модель учителя музыки в структуре самосовершенствования // Личность и музыка: Материалы IV Междунар. науч.-практ. конф., Мінськ, 19-20 дек. 2005 г./БГПУ ім. М. Танка. – Мн.: БГПУ, 2005. – С. 246-250.
3. Кривошева Г. Л. Культура здоров'я у системі педагогічної культури майбутнього вчителя // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: теорія і практика: Зб. наук. праць. Вип. 1 (11). – К.: НПУ, 2004. – С. 16-21.
4. Кузьміна Н. В. Профессионализм личности преподавателя. – М.: Высшая школа, 1990. – 117 с.
5. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя: Учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Академия, 2004. – 320 с.
6. Науменко С. И. Учебная программа и методические рекомендации к курсу «Психология музыкальной деятельности». – К.: КПИ, 1988. – 20 с.
7. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «Направленность». – К.: Милленіум, 2004. – 521 с.
8. Слободян О. П. Методологічні аспекти творчого саморозвитку особистості // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць / Редкол.: Т.І. Суценько та ін. – Київ-Запоріжжя. – 2002. – Вип. 24. – С. 3-9.
9. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
10. Харченко П. В. Підготовка майбутнього педагога-музиканта до професійного саморозвитку // Проф.-художня освіта України: Зб. наук. праць. Київ; Черкаси: Видавництво «Черкаський ЦНПЕ», 2003. – Вип. II. – С. 240-246.

ПРОБЛЕМА ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Зайцева А. В.

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

Анотація. У статті проведений аналіз проблеми творчої самореалізації особистості у науковій літературі, виділені її провідні складові.

Ключові слова: креативність, потенціал, творча самореалізація.

Аннотация. Зайцева А. В. Проблема творческой самореализации личности в научной литературе. В статье проведен анализ проблемы творческой самореализации личности в научной литературе, выделены основные компоненты данного феномена.

Ключевые слова: креативность, потенциал, творческая самореализация.

Annotation. Zaitseva A. Problem of creative self-realization of the person in the scientific literature. In this article considers the problem for self-realization of the peculiarity scientific literature.

Key words: creation, the creative potential, the creative self-realization.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку суспільства вимагає орієнтації педагогічного процесу на індивідуальність людини, узгодження її особистісного досвіду із змістом освіти. Пріоритетним напрямком сучасних освітніх вимог у відповідності з Національною доктриною розвитку освіти (2001) та Законом України «Про вищу освіту» (2002 р.), згідно умов Болонської конвенції необхідним є «розвиток і самореалізація кожної особистості як громадянина України».

Аналіз наукової літератури з визначеної проблеми свідчить про наявність суперечностей між зростаючими вимогами щодо формування механізмів творчої самореалізації кожної особистості в її унікальному виявленні й практичною реалізацією проголошених цілей; між запитам суспільства щодо цілеспрямованої орієнтації на творчу самореалізацію спеціалістів, здатних здійснювати управління процесом виховання молоді і невеликою кількістю відповідних наукових та методичних рекомендацій.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема формування здатності до творчої самореалізації є складною, неоднозначною і досліджується представниками різних наук. Філософський аналіз проблем самореалізації висвітлений у працях М. Бахтіна, М. Бердяєва, В. Біблера, І. Ведіна, М. Кагана, І. Манохи, В. Муляра, М. Недашківської, О. Чаплигіна, які висвітлюють самореалізацію як процес розгортання внутрішніх сил особистості, процес само-детермінації, пов'язаний із самопізнанням і самооцінкою особистості, усвідомленим, цілеспрямованим формуванням її потреб, інтересів, ідеалів, цілей. Українські науковці В. Роменець, Л. Сохань, В. Тихонович, В. Шинкарук, Т. Титаренко висвітлюють

самореалізацію як полі-компонентний феномен свідомої цілеспрямованої об'єктивації сутнісних сил особистості у контексті її життєтворчості.

Наукові передумови вивчення зазначеної проблеми містяться в ґрунтовних досягненнях психологів у галузі дослідження активності особистості, її свободи, творчості, самодіяльності, тобто виявів суб'єктності людини (К. Абульханова-Славська, М. Магомед-Емінов, Д. Леонт'єв, П. М'ясоїд та інші). У загально-педагогічному аспекті феномен самореалізації вчителя та її структура ґрунтуються на засадах культуротворчої особистісно орієнтованої освіти, ідей акмеології та синергетики, які розкривають комплексний підхід до творчої індивідуальності вчителя (А. Алексюк, І. Бех, Є. Бондаревська, Г. Волинка, Б. Гершунський, І. Зязюн, Н. Кічук, О. Пехота, В. Радул, В. Семиченко, С. Сисоєва та інші).

Мета статті полягає у необхідності стимулювання механізмів самореалізації особистості з позицій творчого підходу.

Отримані результати. Визначаючи теоретичні й методологічні передумови сутності та умов творчої самореалізації особистості, актуальним вважаємо аналіз процесу творчості як творення себе, питання ціннісного відношення особистості як суб'єкта творчості до самореалізації. У центрі уваги філософської думки сучасності знаходиться проблема творчої особистості, її самодіяльності, активності та життєтворчості. Творчість розглядається як феномен реалізації людської сутності, визначається як результат свідомості людини, найвища форма її активності, що спрямовує діяльність особистості. Аналіз методологічних досліджень вітчизняних (Г. Батищев, Б. Новиков, С. Спіркін, В. Шинкарук) та зарубіжних дослідників (Д. Гілфорд, Г. Грубер, А. Олах, К. Тейлор) дозволяють стверджувати, що творчість як одна з характеристик людської діяльності «є могутнім адаптивним механізмом», що сприяє «добудові» внутрішньої структури особистості, виконуючи роль головного способу

ефективної самореалізації. Креативність у цьому контексті розглядається як здібність до самореалізації у певній сфері діяльності, як здатність людини «виходити за рамки самої себе» (В. Франкл), уміння знаходити нові змісти в конкретній справі. За умови такого підходу найбільш загальним є визначення творчості як способу самобуття людини: саме у творчості особистість стверджується, відтворює і розвиває себе.

Оскільки творчість є відходом від певних стандартів, баченням світу в нестандартних чуттєво-логічних формах, в процесі творчості фактично відбувається визнання суперечності між об'єктивною дійсністю та внутрішньою структурою особистості. Творчість, як спосіб самореалізації особистості є за своєю сутністю діалогом, виступає як процес вдосконалення, що перетворюється на процес самовдосконалення особистості. «Внутрішній діалог індивіда стає відображенням на особистісному рівні зовнішнього діалогу, і навпаки» [4, 206]. Як спосіб самореалізації, творчість гарантує можливість оцінювати переваги чи недоліки втілення сутнісних сил особистості у різноманітних сферах її діяльності. За цих умов творчість виступає способом такого вдосконалення, яке перетворюється на самовдосконалення, спрацьовує механізм стимулювання творчої активності, спрямованості на пошук творчих рішень. Ось чому творчість найбільш адекватно висвітлює самореалізацію особистості як усвідомлене, цілеспрямоване розгортання її творчого потенціалу в процесі діяльності.

Внутрішнім потягом до творчості є особливий динамізм усіх якостей і властивостей особи, здатної реалізуватися у певному творчому акті. Цей динамізм є основним змістом творчого потенціалу особистості – її сила, здібності, душевна енергія. Термін «потенціал» об'єднує в собі природне (об'єктивне) та соціальне (суб'єктивне), внутрішнє і зовнішнє, фіксує суперечність, джерело саморозвитку певного явища, яке реалізує себе ззовні, тобто актуалізуючись. Творчий потенціал характеризує потенційну

енергію суб'єкта творчості, його природні розумові здібності, здатність до генерування нових ідей, нахил до певного виду творчості, талант.» Творчий потенціал визначається отриманими особистістю самостійно придбаними вміннями і навичками, здатністю до дії та мірою її реалізації в будь-якій діяльності, в тому числі і в процесі формування творчої особистості» [5, 301].

Доба сучасних гуманістичних філософських досліджень проблеми самореалізації (Л. Анциферова, Л. Антропова, В. Муляр, М. Недашківська та ін.) акцентує увагу на соціальній базі (розвитку суспільно-демократичних процесів гуманізації та творчо-перетворюючої діяльності). Структура механізму самореалізації (за В. Муляром) включає єдину систему елементів (способів, засобів, детермінант), поєднує технологічний та діяльнісний аспекти: технологічний - передбачає аналіз соціальної активності, творчості, життєтворчості особистості; діяльнісний - потреби, мотиви, інтереси, цілі та ідеали як соціальну детермінацію процесу самовизначення особистості [4, 35].

За переконанням Л. Анциферової, людина стає особистістю, коли активно і самостійно прокладає власний «унікальний індивідуальний шлях». «Особистість - це суб'єкт свого власного розвитку, що постійно знаходиться у пошуку і побудові тих видів діяльності, в яких повніше за все можуть проявитися і розвинути його унікальні потенції» [2, 4].

Якщо філософи висувають роль зовнішніх факторів у процесі реалізації творчого потенціалу особистості, свободу вияву її творчих потреб й інтересів, то психологи і педагоги вбачають цей феномен як суб'єктивний стан, специфіку діяльності і певний результат цього процесу.

Наукові передумови вивчення проблеми самореалізації містяться у ґрунтовних досягненнях сучасних психологів (К. Абульханова-Славська, С. Бубнова, С. Гончаров, М. Магомед-Емінов, Д. Леонтьєв, П. М'ясоїд та інші).

На їх думку, особистість здійснює акт самореалізації тоді, коли накладає на об'єкт діяльності відбиток своєї неповторності. Таку

діяльність можна оцінювати як творчість – вироблення матеріальних або ідеальних цінностей.

Принциповими умовами адекватного самовираження особистості, на думку К. Абульханової-Славської, є «самопізнання, що використовує діалог як головний засіб, в тому числі діалог з собою; вироблення адекватної самооцінки; уважне ставлення оточуючих до цінності особистості(ї навпаки)» [1, 207]. Психологічні дослідження даного феномену переконливо доводять, що саме у процесі діяльності реалізуються потенційні можливості людини, завдяки яким вона виходить за межі заданих умов і обставин, виявляючи ініціативність, мобілізуючи внутрішні резерви і можливості для прогресивного перетворення довкілля і себе.

У зв'язку із становленням гуманістичних тенденцій в освітній сфері, проблема особистісного зростання та креативності все більше привертає увагу педагогів-дослідників. Проблема самореалізації як активної творчої діяльності у сучасних умовах освітнього простору розглядаються як проблема філософії освіти (А. Алексюк, Т. Браже, Б. Гершунський, І. Зязюн, С. Сисоева).

З позицій сучасного представника педагогічної думки Б. Гершунського, «життєва самореалізація особистості може розглядатися в наш час в якості мети освіти» [3,34]. У запропонованій вченим-дослідником структурі педагогічної концепції самореалізації особистості досить чітко простежуються необхідні етапи досягнення поставленої педагогічної мети: формування усвідомленої віри кожного вихованця в те, що головним сенсом їх життя є найбільш повна самореалізація, яка дозволяє здійснити особистісне життєве призначення.

Зважаючи на багатовимірність, поліаспектність означеного явища та враховуючи відсутність єдиного підходу до тлумачення даного наукового феномену, ми вважаємо за потрібне запропонувати власний погляд на проблему творчої самореалізації особистості, виділити її провідні складові.

Цілком прийнятою нами є позиція дослідників (Ю. Кулюткіна, С. Сисоевої, М. Солдатенко, Г. Сухобської, Е. Туркіна), які визначають домінантою у науковому розумінні творчої самореалізації самопізнання людиною своїх сутнісних сил, свідоме прагнення поповнювати свої знання у процесі цілеспрямованої, самостійної і творчої діяльності.

Актуалізація дефініції «самореалізація» практично не можлива без самоусвідомлення, оскільки саме через ціннісно-сміслову систему установок самосвідомості відбувається залучення до процесу самореалізації нових, більш глибоких основ особистісної структури індивіда, відбувається цілеспрямоване пізнання і ствердження особистісного зростання.

Самосвідомість має своїм суттєвим елементом самооцінку, тобто певне ставлення особистості до самої себе. Оцінюючи себе завдяки практичному саморозгортанню, особистість в самооцінці одночасно доробляє, переробляє уявлення про себе, змінюючи цілі та смисл самореалізації.

Забезпечення необхідної рівноваги та стабільності цілісного процесу самореалізації можливі за умов саморегуляції. Через механізм саморегуляції зовнішні обставини інтеріоризуються особистістю, а потім екстеріоризуються у змінах власного «Я», у способах дій. Діалектика взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на процес самореалізації особистості детермінується рівнем її самоорганізації. Навички самоорганізації виступають необхідною умовою запуску і роботи внутрішніх джерел самовдосконалення.

Сутністю творчої самоактивності особистості є вияв мотивації самостійного, ініціативного включення у діяльність, готовність особистості до виконання дій креативного характеру.

Висновки. Отже, здійснений теоретичний аналіз досліджуваного феномену дає змогу визначити, що:

- творча самореалізація існує за рахунок механізмів самопізнання, самосвідомості, самооцінки, саморегуляції, самоорганізації, самоконтролю, творчої самоактивності;

- творча самореалізація є результатом свідомого цілеспрямованого самоуправління власним духовно-творчим потенціалом у процесі практичної діяльності;

Подальший напрямок дослідження. Подальшого вивчення потребує науковий пошук впливу інтеграційних зв'язків різноманітних видів творчої діяльності на процеси професійного та особистісного самовдосконалення особистості.

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Андиферова Л. И. К психологии личности как развивающейся системы // Психология формирования и развития личности. – М.: Наука, 1981.
3. Герцунский Б. С. Философия образования для XXI века (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций). – М.: Совершенство, 1998. – 608 с.
4. Муляр В.І. Самореалізація особистості як соціальна проблема (філософсько-антропологічний аналіз). – Житомир: ЖПІ, 1997. – 214 с.
5. Каган М. С. Системный подход и гуманитарное знание: Избр. ст. ЛГУ. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1991. – 384с.
6. Недашковская М. А. Самореализация личности как культурно-исторический феномен // Проблемы философии. – 1987. – № 7. – С. 51-59.

ПОНЯТТЯ Й СТРУКТУРА КОМПЕТЕНЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Зенькович Ю. О.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. Автором зроблена спроба визначення поняття компетенції майбутніх вчителів образотворчого мистецтва, розроблена типова схема соціально-особистісних та професійно-ціннісних компетенцій.

Ключові слова: компетенції, дидактична система, образотворче мистецтво, засіб навчання.

Аннотация. Зенькович Ю. О. Понятие и структура компетенции учителей изобразительного искусства. Автором сделана попытка определения понятия компетенции будущих учителей изобразительного искусства, разработана типичная схема социально-личностных и профессионально-ценностных компетенций.

Ключевые слова: компетенция, дидактическая система, изобразительное искусство, средства обучения.

Annotation. Zenkovich J. Concept and structure of the competence of teachers of the fine arts. The author make an attempt to define the conception of competence of future teachers of fine art. The typical scheme of social-individual and professional-value competences is worked out.

Key words: competence, didactical system, fine art, means of education.

Постановка проблеми. Питання формування компетентнісного підходу до змісту освіти у вищій школі в останнє десятиліття постає як ніколи гостро. Вирішення даної проблеми пов'язано як з впровадженням нетрадиційних для вищої школи підходів до організації навчального процесу, так і застосуванням відповідних сучасних технологій навчання. В умовах переходу суспільства від індустріального до інформаційного в різних соціальних сферах, у тому числі й у сфері освіти, на перший план виходять критерії доцільності й ефективності, орієнтуючись на які, приймаються рішення про застосування тих або інших технологій навчання. Сама освіта стала розглядатися як засіб придбання знань, навичок, умінь, необхідних для освоєння сучасних технологій, для виконання вузькопрофесійних функцій [2].

Аналіз наукової літератури свідчить, що до сучасних тенденцій світового розвитку, що обумовлюють виникнення проблем, які неможливо вирішити без істотних змін у системі освіти, належать такі, як прискорення темпів розвитку суспільства, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства; збільшення конкуренції та багато інших. Саме тому, на думку фахівців, цілеспрямоване оволодіння молоддю знань, набуття умінь і навичок, орієнтація навчальних програм на засвоєння ключових компетентностей та створення ефективних механізмів їх запровадження є освітньою політикою держави.

Одним зі шляхів рішення цієї інтегрованої проблеми є реалізація основних положень компетентнісного підходу в змісті освіти, з'ясування ключових компетенцій у змісті навчальних предметів, що визначатимуть основні орієнтири набуття знань і умінь студентами, формування певних якісних рис, характеристик, різнобічний розвиток особистості і досягнення високого рівня їх життєвої компетентності [1].

Як свідчить аналіз науково-методичної літератури, основний напрямок розвитку вищої школи спрямовано на пошук ефективних форм і

методик навчання з використанням компетентісного підходу до змісту освіти. Багато фахівців займалися цією проблемою як в Україні, так і за її кордонами: Є. М. Павлютенков [4] розробив «Модель компетентного випускника школи», Ю. С. Присяжнюк [6] вивчав проблеми формування професійної компетентності методистів гуманітарного профілю системи післядипломної освіти, Є. О. Волкова, Н.І. Перцова [1] визначили причини кризи професійної компетентності в сучасній освіті України, основним з яких є невідповідність між швидкими змінами суспільної свідомості, зміною цінностей і пріоритетів суспільного життя та інертністю професійної свідомості педагогів; ізоляція педагогічної громадськості від кращих зразків світового педагогічного досвіду, інерційність традиційної системи педагогічної освіти та інші. В дослідженнях О. П. Ситник [8] відображено специфіку професійної компетентності вчителів, розкрито визначення ключових компетентностей у зарубіжних країнах, Сергієчко В. П. [7] вивчав становлення компетентності гімназистів у рамках пізнавальної діяльності та власного здоров'я.

Проте, не дивлячись на велику увагу дослідників до цієї проблеми, ми так і не знайшли у літературі науково обгрунтованого поняття компетенції вчителів образотворчого мистецтва, що на наш погляд є актуальним і потребує поглибленого наукового вивчення.

Мета статті - за матеріалами науково-педагогічної та психологічної літератури вивчити та проаналізувати поняття компетенції майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.

Аналіз останніх досліджень. Коли ми звернулись до інтерактивного словника [14] в мережі Інтернет, то встановили, що під терміном «компетенція» слід розуміти добру обізнаність у чому-небудь. Коли ми почали ретельне вивчення проблеми компетенції, то зіткнулися з великою кількістю різноманітних трактувань цього поняття, більшість з яких хоча і мали спільну сутність, але все ж не могли дати остаточне визначення. На

думку Є. М. Павлютенкова [4], поняття компетентності людини визначає роль суб'єкта соціальних перетворень, здатного зрозуміти складну динаміку процесів розвитку і впливати на їхній хід, тобто здатного самовизначитися стосовно різних сфер людської діяльності. Під компетентністю особистості автор розуміє її здатність приймати рішення (самовизначитися) і нести відповідальність за їхню реалізацію в різних сферах людської діяльності. Поняття компетентності передбачає сукупність фізичних та інтелектуальних якостей людини і властивостей, необхідних їй для самостійного й ефективного вирішення (самовизначення) різних життєвих ситуацій, щоб створити найкращі умови для себе в конструктивній взаємодії з іншими. Таким чином, компетентність означає наявність знань про різні аспекти життя людини, навичок творчого володіння інтелектуальним і фізичним інструментарієм, здатності взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, враховуючи конфлікти [4].

Розглядаючи поняття та види професійної компетентності спеціаліста, В. А. Дьомін, вважає, що: «Компетентність - це рівень вмінь особистості, який відображає ступень відповідності певної компетенції та дозволяє діяти конструктивно в соціальних умовах, що змінюються» [6].

На наш погляд, для розуміння сутності компетенції важливим є виділення семи типів ключових освітніх компетенцій за А. В. Хуторським [10]:

1. Ціннісно-сміслова (компетенція в сфері світогляду, пов'язана із ціннісними уявленнями учня, його здатністю бачити й розуміти навколишній світ, орієнтуватися в ньому, усвідомлювати свою роль і призначення, уміти вибирати цільові й значеннєві установки своїх дій і вчинків, приймати рішення).
2. Загальнокультурна (коло питань, у яких учень повинен бути добре обізнаний, мати пізнання й досвідом діяльності. Це особливості національної й загальнолюдської культури, духовно-моральні основи

життя людини й людства, окремих народів, культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, роль науки й релігії в житті людини, їхній вплив на мир, компетенції в побутовій і культурно-духовній сфері).

3. **Учбово-пізнавальна** (сукупність компетенцій учня в сфері самостійної пізнавальної діяльності, що включає елементи логічної, методологічної, загально навчальної діяльності, співвіднесеної з реальними пізнаваними об'єктами; знання й уміння, планування, самооцінки учбово-пізнавальної діяльності).

4. **Інформаційна** (уміння самостійно шукати, аналізувати й відбирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати й передавати її; навички діяльності учня з інформацією, що втримується в навчальних предметах, освітніх областях і навколишньому світі).

5. **Комунікативна** (знання необхідних мов, способів взаємодії з людьми й подіями, навички роботи в групі, володіння різними соціальними ролями в колективі; уміння представити себе, написати лист, анкету, поставити запитання, звістки дискусію та інші).

6. **Соціально-трудова** (володіння знаннями й досвідом у цивільно-суспільній діяльності (виконання ролі громадянина, спостерігача, виборця, представника), у соціально-трудовій сфері (права споживача, покупця, клієнта, виробника), в області сімейних відносин й обов'язків, у питаннях економіки й права, у професійному самовизначенні).

7. **Особистісного вдосконалювання** (освоєння способів фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції).

Результати досліджень. Аналіз даних спеціальної, науково-методичної літератури та цілої низки Інтернет-посилань привів нас до висновку, що сьогодні питання компетенції в сучасній освіті є досить актуальним, проте подальшої розробки потребує структурування та наукове обґрунтування поняття компетенції вчителів образотворчого

мистецтва. Завдяки використанню методів системного аналізу, синтезу ми пропонуємо визначення компетенції вчителів образотворчого мистецтва та структуру їх ціннісних компетенцій. Цей матеріал не є остаточним і може бути змінений та удосконалений. Ми визначили, що до переліку ключових компетенцій, за рекомендацією Ради Європи, включають соціальну, комунікативну, інформаційну та навчально-пізнавальну [1]. Аналізуючи наведений перелік компетенцій, можна зробити висновок, що під компетенцією доцільно розуміти певну галузь діяльності, в якій людина має бути компетентною.

Згідно цієї рекомендації, образотворче мистецтво слід віднести до художньо-творчої компетенції навчально-пізнавальної спрямованості (сфера науки, мистецтва).

Структура компетенції є складним багатомасштабним феноменом, існують різні критерії виділення типів соціально-особистісних, професійно-ціннісних компетенцій. Наше дослідження базується на наукових позиціях провідних спеціалістів (А. В. Хуторський, С. О. Волкова, Н. І. Перцова, Ю. С. Присяжнюк, Л. А. Трубіна та інші) з різноманітних проблем фахової та загальної компетенції людини.

До соціально-особистісних компетенцій належать:

- *компетенції ціннісно-сміслової орієнтації* (творча спрямованість особистості й позитивні життєві установки);
- *компетенції громадянські й патріотичні* (знання й дотримання прав й обов'язків громадянина, прав студента передбачених нормативними документами);
- *компетенції свідомого вибору* й прихильності своєї професії (усвідомлення самоцінності й соціальної значимості своєї професії);
- *компетенції здоров'я збереження* (дотримання норм та пропаганда здорового способу життя);

- *компетенції соціальної взаємодії* (великий енергопотенціал, готовність до співробітництва; толерантність, свідомість);
- *компетенції комунікації* (володіння культурою усного і письмового мовлення, спілкування, здатність до коректного вираження й аргументуванню та обґрунтуванню своїх думок);
- *компетенції самовдосконалення* (критичне мислення, свідомість необхідності і здатність учитися протягом всього життя).

До спеціальних (професійно-ціннісних) компетенцій майбутніх вчителів образотворчого мистецтва належать:

- *компетенції професійного самовдосконалення* (ознайомлення з різноманітними методами професійного вдосконалення);
- *компетенції творчої активності* (розвиток креативності мислення, емоційно-вольової сфери, самоорієнтації, саморефлексії та ін.);
- *компетенції творчої реалізації* (проведення справ, що дозволяють показати позитивні результати творчої діяльності і здобути досвід індивідуальної, групової, колективної творчості (студії, гуртки, об'єднання; тематичні вечори, виставки, олімпіади, змагання, презентації), в тому числі й у сфері спілкування з людьми);
- *компетенції ділових відносин* включення студентів у сферу ділових відносин, у підприємницьку діяльність навчального закладу;
- *компетенції креативності* (усвідомлення особистістю своєї неповторності, самоцінності при адекватній самооцінці; розвиток самостійності і креативності мислення, формування когнітивних характеристик, що забезпечують вільну орієнтацію в різних життєвих ситуаціях; критичне, прогностичне мислення);
- *компетенції розкриття творчих здібностей, задатків, вмінь та навичок*, оволодіння креативними формами самовираження у всіх сферах буття; вільне володіння методами проведення семінарів; організації дослідницької, пошукової роботи студентів та інше.

- *компетенції самовизначення* (професійне самовизначення, соціальне, громадянське, сімейне, самовизначення у сфері освіти, дозволя, спілкування). Характеризується мотиваційною сферою, яка тісно пов'язана з спрямованістю особистості на майбутнє, визначеним рівнем самосвідомості.
- *організаційно-управлінські компетенції*: здатність планувати й організовувати свою навчальну діяльність, керувати нею й оцінювати її результати; знання й ведення необхідної документації (конспект лекцій, реферати, курсові та дипломні проекти)
- *загальнонаукові компетенції*: компетенції пізнавальної діяльності (готовність к дослідженню, аналізу й оцінці; здатність до проєктування нових систем, прийняттю нестандартних рішень, вирішенню конфліктних ситуацій); компетенції професійного розвитку (прагнення до професійного удосконалення, здатність до навчання й самонавчання);
- *загальнопрофесійні компетенції (інваріантні до області професійної діяльності)*: здатність до реалізації освітньої програми; здатність до аналітичної оцінки, усвідомленому вибору й реалізації освітньої програми; володіння методикою виховної роботи, розуміння сутності процесів навчання й виховання, їх психологічних основ; здатність сполучати процес навчання з вихованням учнів; планування й організація своєї навчально-виховної діяльності;
- *компетенції бакалавра/магістра*: використання сучасних технологій навчання; побудова експериментальних технологій; знання й використання інформаційних і комп'ютерних технологій навчання й сучасних засобів оцінювання результатів навчання; розвиток інтересу і мотивації до навчання; створення й підтримка сприятливого навчального середовища, що сприяє досягненню цілей навчання;

- спеціальні компетенції (з предмету): знання предмета, у відповідності з освітньої програмою; знання концептуальних наукових основ предмета, його місця в загальній системі знань і цінностей й в базисному навчальному плані; знання історії становлення відповідної науки і її сучасного стану; знання вимог до рівня підготовки по предмету, встановлених державним освітнім стандартом; знання змісту й структури базисного навчального плану, програм й підручників по предмету; володіння загальними й спеціальними методиками основних і профільних курсів по предметам; застосування сучасних методів об'єктивної контролю знань з предмету.

Висновки та подальший напрямок дослідження. Аналіз спеціальної літератури підтвердив, що проблема визначення поняття компетенції майбутніх вчителів образотворчого мистецтва має виняткове значення для сучасної системи професійної освіти не тільки в теоретичному, а й у практичному плані. Формування компетентнісного підходу до змісту освіти у вищій школі створює нові умови до індивідуалізації навчання не тільки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва а і процесу освіти в цілому. Але, незважаючи на те, що компетентнісний підхід усе ширше використовуються в системі освіти, проблема визначення дефініції компетенції майбутніх вчителів образотворчого мистецтва залишається не вирішеною.

Обговорюючи дану проблему, слід зазначити, що вона полягає не тільки у визначенні поняття самої компетенції, а у створенні уніфікованої і адекватної структури загальних положень ціннісних компетенцій майбутніх вчителів. Нами запропоновано структуру соціально-особистісних та професійно-ціннісних компетенцій майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Подальшої розробки потребує створення методичних розробок, на базі яких мають проводитися наукові дослідження.

Література

1. Волкова Е. О., Перцова Н.І. Професійна компетентність учасників педагогічного процесу // Управління школою. – 2005. - № 28–29 (112–113). - С. 21–23.
2. Герасимов Е. Н. Модернизация дидактического процесса в вузе физической культуры на базе современной технологии обучения // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2005. - № 5. - С. 6-12.
3. Краевский В. В., Хуторской А. В. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах // Педагогика. – 2003. - № 2. – С. 3-10.
4. Павлюкович Є. М. Модель компетентного випускника школи // Управління школою. – 2005. - № 28–29 (112–113). - С. 38-46.
5. Пинров К. С. Диалектика инноваций и образования // Инновации и образование: Сборник материалов конференции. Серия «Symposium». Вып. 29. - СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. - С.182-188.
6. Присяжнюк Ю. С. Проблеми дослідження формування професійної компетентності методистів гуманітарного профілю системи післядипломної освіти. // Управління школою. – 2005. - № 28–29 (112–113). - С. 21 – 23.
7. Сергієнко В. П. Формування ключових компетентностей вчителя в умовах школи культури здоров'я м. Бердянськ // Управління школою. – 2006. - № 14 (134). - С. 10 - 12.
8. Ситник О. П. Професійна компетентність вчителя // Управління школою. – 2006. - № 14 (134). - С. 2 – 9.
9. Трубина Л. А. Вариативная подготовка педагогических кадров: Традиции. Новые подходы. Проблемы.
10. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования // Народное образование. – 2003. - № 2. – С.58-64.
11. Хуторской А. В. Институт на рубеже тысячелетий (о целевых установках исследований по обновлению содержания образования и ключевых компетенциях) // Институт общего среднего образования. К 60-летию РАО и 80-летию Института. – М.: ИОСО РАО, 2002.
12. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Ученик в обновляющейся школе: Сб. научных трудов.— М.: ИОСО РАО, 2002. – С. 135-157.
13. Хуторской А. В., Хуторская Л. Н. Компетентностный подход к моделированию последипломного образования // Теория и практика последипломного образования: Сб. науч. статей / Под ред. проф. А. И. Жука. – Гродно: ГрГУ, 2003. – С.256-260.
14. www. slovnyk. net
15. www. eidos. ru
16. www. bsu. ru

ЕТИЧНИЙ ТЕЗАУРУС ЯК СКЛАДОВА ТЕОРЕТИЧНОГО КОМПОНЕНТУ ШКІЛЬНОГО КУРСУ

Ковальська О. В.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті характеризуються окремі компоненти структури підручників з етики для учнів 5-6-х класів загальноосвітньої середньої школи з селюду на проблему формування основних етичних понять.

Ключові слова: тезаурус, етичні поняття, визначення, формування понять на уроках етики.

Аннотация. Ковальская Е. В. Этический тезаурус как составная теоретического компонента школьного курса. В статье характеризуются отдельные компоненты структуры учебников по этике для учащихся 5-6-х классов общеобразовательной средней школы с точки зрения проблемы формирования основных этических понятий.

Ключевые слова: тезаурус, этические понятия, определение, формирование понятий на уроках этики.

Annotation. Kovalska O. The ethical thesaurus as compound a theoretical component of a school rate. In article separate components in structure of textbooks on ethics for pupils 5-6 classes of general educational high school are characterized from the point of view of a problem of formation of concepts at lessons of ethics.

Key words: the thesaurus, ethical concepts, definition, formation of concepts at lessons of ethics.

Постановка проблеми. Сьогодні в школах України викладається предмет етика. Метою шкільного курсу є створення умов для формування моральних цінностей і орієнтирів особистості, моральної культури і культури поведінки учня. «Зміст курсу є доступним і розрахований на засвоєння його кожною дитиною. Зрозуміло, що етичні знання п'ятикласників не можуть і не повинні бути систематичними і залишаються, у відповідності до віку дітей, на рівні елементарних уявлень і початкових понять», – зазначається в Програмі для загальноосвітніх навчальних закладів з етики [1, 3].

Проте, програму пронизує ідея засвоєння учнями специфіки мови етики. З цією метою передбачено, що на уроках етики має постійно використовуватись різнобарвна палітра специфічних термінів: етика, мораль, моральність, етикет, цінність, справедливість, ідеал, почуття, емоції тощо.

Формування етичного тезаурусу учнів поступово буде збагачувати їхній морально-етичний досвід, робити його осмисленим. Тезаурус (від грец. – скарб) – це сукупність понять певної галузі знань; це сховище досвіду людини (понять, образів, операцій, смислових зв'язків); у вузькому розумінні – словник цих основних понять. У педагогіці тезаурус виконує роль інформаційної основи навчання: процес навчання можна трактувати як розширення «особистісного тезаурусу» учнів за рахунок «навчального тезаурусу».

Сьогодні в розпорядженні учнів та вчителів є декілька підручників з етики, серед них: «Етика» для учнів 5-го класу за редакцією В. І. Фесенко, О. В. Фесенко, Т. С. Бакіної і «Етика» для учнів 6-го класу за редакцією А. І. Мовчун, Л. Л. Хоружої. Беручи до уваги лише проблему формування основних етичних понять на уроках етики, ми звернемося до згаданих підручників.

З огляду на це, **метою роботи** буде спроба зробити аналіз одного з компонентів в структурі вказаних підручників, зокрема, обов'язкового блоку понять з етики для учнів 5-го класу, репрезентованого в рубриці «Сторінка маминого рукопису», та для 6-го класу – в рубриці під назвою «Словничок».

Аналіз досліджень. Проблеми формування поняттєвого апарату учнів завжди були в центрі педагогічних пошуків Масол Л. М., яка наголошує на необхідності послідовного і систематичного уточнення та збагачення словникового запасу учнів, ознайомленні з багатозначними словами, проблематичності вироблення навичок та вмінь учнів правильно користуватися словами в прямому та переносному значеннях, формуванні на уроках художньо-естетичного циклу вміння помічати точне, образне в предметах і явищах дійсності; Стьопіна В., який концентрує увагу на оперуванні ідеальними об'єктами – поняттями, що взаємодіють із конкретно предметними поняттями. Питання «вербалізації» понять, втілення у словесні форми досвіду учнів основної школи є також предметом дослідження визнаних фахівців Шемшуріної А. І., Романсєвої І. В. Це свідчить про зростаючий інтерес до означеної проблеми не лише в методиці, але й в теорії інтегрованого навчання.

Отримані результати. Шкільний підручник мабуть ще довго залишатиметься основним засобом навчання в школі. Структура підручника умовно поділяється на два компоненти: текстовий і позатекстовий. В свою чергу, весь текст підручника за обсягом та призначенням поділяють на основний, додатковий і пояснювальний. Пояснювальний текст необхідний для тлумачення незрозумілих учням слів, що вживаються в основному тексті підручника, а також для коментарів до ілюстрацій.

Етичні поняття різні за ступенем узагальнення і відносяться до теоретичного компонента змісту навчального матеріалу з етики. Процес їх

формування завжди є важливою частиною навчального процесу, оскільки в поняттях педагог бачить «стрижень системи наукових знань». Під поняттям розуміють логічно оформлену загальну думку про предмет або ж ідею стосовно чого-небудь. Оволодіння етичними поняттями означає засвоєння учнями найбільш важливих, характерних ознак спілкування як фундаментальної передумови людського буття, моралі та моральності. Це основа осмислення великої кількості фактів з історії людських стосунків, з якими школярі зустрічаються в процесі вивчення таких дисциплін, як вітчизняна історія, література, художня культура, а також у повсякденному житті. Як кінцевий результат – формування світоглядних орієнтацій учнів, зумовлених цілями та змістом шкільної освіти в цілому. Чи сприяє вирішенню цих важливих завдань матеріал вищевказаних підручників?

В розділі державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів і в 5-му, і в 6-му класі учням треба продемонструвати при оцінюванні їх знань вміння розповісти про важливість етичних знань у житті людини, пояснити зміст поняття «етика», «мораль», «моральність людини», «моральні правила поведінки», «правила етикету». Однак, на нашу думку, це не просто буде зробити, оскільки жоден з підручників не пояснює етимології слова «етика» і не дає правильного визначення етики як науки.

В першій бесіді «Про те, що таке етика і для чого її вивчають, а також про людські чесноти» відповіді не міститься, хоча питання для творчої роботи передбачають таке знання: «Які помічені тобою вчинки інших людей можна вважати етичними?» [2, 11]. Правда, вказується, що «наука про правила поведінки у суспільстві та в особистому житті називається етикою. Вона допомагає людям бути разом, не зачіпати інших ні словом, ні вчинком. Бути людиною – означає виховувати в собі такі чесноти, як мудрість, шляхетність, справедливість. Хочеш, щоб тебе поважали інші, прагни завжди бути ввічливим, доброзичливим і тактовним. Чеснота або добродієність – позитивна моральна риса в

характері людини». Читаємо далі: «Ввічливість – це не лише манера поведінки з людьми, а й з беззахисними тваринами, тому що один із головних законів ввічливості – захист слабкого» [3, 7-9].

Матеріал підручника з етики для учнів 6-го класу теж починається з теми «Для чого вивчаємо етику», однак йдеться про мораль як систему норм і правил поведінки людей у ставленні один до одного та до суспільства [3, 4]. У вступній частині запитується: «Що вивчає етика? Як змінили вашу поведінку отримані знання з цього предмета?» [3, 8]. Складається враження, що терміни «етика» і «мораль» тотожні.

Розкриття сутності поняття «етикет» здійснюється через такі варіанти визначень:

1. «Французький король Людовик XIV, який жив у XVII - XVIII ст., на прийомі вручав гостям картки з правилами поведінки при королівському дворі. Картка французькою – «етикет». Відтоді правила поведінки в товаристві стали називатися етикетом» [2, 9].

2. «Етикет – норми поведінки і правила ввічливості у товаристві. Стосунки між людьми починаються з привітання і вміння дякувати. Вітатися прийнято не тільки із знайомими нам людьми, а й з тими, з ким ми спілкуємось. Першими вітаються молодші із старшими та чоловіки із жінками. У привітанні важливі не тільки слова, а й жести та міміка, які їх супроводжують, зокрема приязна посмішка. Українці, наприклад, вітаючись, прикладають руку до серця або вклоняються. Деякі народи Африки вітаються носами, піднімають для вітання стиснуту в кулак праву руку» [2, 33].

3. «Етикет сучасного суспільства – це, головним чином, форма стосунків людей у повсякденному житті. Так, наприклад, існують правила поведінки в громадських місцях, етикет знайомства, привітання, прощання, мовленнєвий етикет, етикет стосунків між людьми різного віку, статі, сімейний етикет, правила прийому гостей, поведінка за столом. Мати гарні

манери – означає дотримуватися норм і правил етикету в будь-якій ситуації. Такі правила потрібно вивчати з дитинства, щоб потім, у дорослому житті не довелося червоніти за свою непристойну поведінку. Дотримання правил пристойності є умовою доброзичливих стосунків між людьми.

Історія етикету налічує багато століть. Зрозуміло, що правила етикету пов'язані з традиціями, звичаями тієї чи іншої країни, з поняттями про добро та зло, із законами, які приймало суспільство. У різні історичні часи етикет змінював свої риси, норми, але завжди зберігав загальноновизнані форми ввічливості. Їх цінність перевірена часом, а знання етикету – неодмінна ознака вихованості» [2, 113].

4. «Етикет – з французької мови «ярлик, етикетка» – сукупність правил поведінки у повсякденному житті. Є етикет знайомства, привітання, прощання, існують правила прийому гостей, поведінки за столом. Етикет базується на «золотому правилі моральності» – поводитися з іншими так, як ти бажаєш, щоб вони поводитися з тобою. Важливий принцип етикету – пріоритет старшого, пріоритет жінки. Ввічливі люди, знайомі з нормами етикету, пропускають уперед жінку і стареньку людину і поступаються їм місцем у транспорті. Ввічливість і тактовність – це не слабохарактерність і не потакання вадам інших людей. Потрібно навчитися захищати себе тактовно і ввічливо, тобто твердо й категорично висловлювати свою позицію» [2, 166].

З наведених прикладів стосовно терміну «етикет» слідус: неодноразово має місце повторення інформації, але не спостерігається розширення чи поглиблення змісту поняття; відсутні відомості про відмінності в правилах етикету залежно від сфер діяльності людини. До понять «етики» і «моралі», що мають суттєву ознаку – «норми та правила поведінки», додається ще й поняття «етикету» за таким же визначенням. Тож пояснити, чим відрізняються поняття «мораль», «етика» та «етикет» є для учня неможливим.

Терміни «емоція» і «почуття» теж формулюються не зовсім чітко і ясно. Так зазначається у підручниках, що:

1. «Емоція – це переживання людиною свого ставлення до дійсності, до особистого і навколишнього життя. Поведінка – вміння поводитись відповідно до встановлених у суспільстві правил. Вихована людина завжди легко знайде ту лінію поведінки, яка найбільше підходить для кожного окремого випадку. І тут нам допоможе такт – почуття міри, вміння орієнтуватися в обставинах. До ввічливої людини й інші, як правило, будуть ввічливі.

Етика обов'язково поєднує у собі такт з порядністю, інакше гарні манери допомагають лише приховувати нечесні наміри і негідні вчинки. Але інколи навіть дуже порядна людина не справляється зі своїми емоціями. Образа, лют, роздратування – погані порадики. Вчинки під їх впливом призводять до виникнення напружених ситуацій і конфліктів у сім'ї або колективі» [2, 24].

2. «Переживання, які в цей час виникають, називаються емоціями та почуттями. ... Емоції та почуття – це забарвлення нашого життя. ... Кожна емоція й почуття здатні спонукати людину до дії або застерігати від неї, регулювати її поведінку. Ми живемо у світі простих і складних емоцій.

Почуття, які виникають під час прийому їжі, після сну, від втоми, болю, – це прості емоції. Вони властиві як людям, так і тваринам. Складні ж емоції та почуття властиві тільки людині. До них можна віднести естетичні, інтелектуальні й моральні, які найяскравіше виражають внутрішній світ людини, її культуру, духовні запити та прагнення. Іншими словами, людину можна зрозуміти й пізнати саме через її емоції та почуття» [3, 107].

3. «Емоція (від лат. *emoveo* - «потрясаю, хвилюю»). У нашій мові існують близько 5000-6000 слів, за допомогою яких людина може розповісти про свої переживання» [3, 108]. «Вихованій людині притаманні такі моральні

почуття: милосердя, сором, совість, сум, співчуття, любов, повага, щирість тощо.... Сила моральних почуттів полягає в тому, що вони характеризують ставлення однієї людини до іншої в емоційній сфері» [3, 109].

Виникає питання: то чи відрізняється емоція від почуття і який з цих термінів більший за змістом? За такої ситуації не просто вчителю пояснити учням, чого все частіше чути від дорослих заклики «залишити емоції осторонь»? Чи можливо це здійснити? Якщо ж виходити з позиції авторів про те, що «почуття» і «емоції» це одне й те ж, тоді навіщо їх вдосконалювати, вчитись керувати собою, нарешті, вивчати етику, естетику в школі?

Висновок. На нашу думку, поняття засвоюються учнями 5–6 класів поступово в процесі емоційно-образного сприйняття і аналізу моральних, життєвих ситуацій та творів мистецтва. В цій частині згадані підручники відповідають вимогам, бо містять добре підібраний методичний, інформаційний та ілюстративний матеріал. Він орієнтований не на запам'ятовування абстрактних термінів, відірваних від реальних ситуацій морального життя, а на усвідомлення їх в процесі ознайомлення з етикою як наукою, поступовий процес набуття власного морального досвіду учнями основної школи. Дійсно, недоречно вимагати від учнів заучувати формулювання і не тільки тому, що це суперечить принципам педагогіки, а й з огляду на вікові психологічні особливості учнів даної категорії, яким багато ще в чому притаманне домінування конкретно-образного, а не раціонального мислення.

Зрозуміло, що емоційне сприйняття, спроба висловити власне судження, знайти пояснення окремим явищам, спираючись на власний моральний досвід учнів, буде первинним на уроках етики, а вторинним – опанування етико-мовних засобів і відповідних понять. Однак не можна спрощувати інтелектуально-розвиваючі можливості школярів. Адже вони здатні не лише узагальнювати, тобто оволодівати поняттями, але й

оперувати ними, вдаючись до порівняльного аналізу, систематизації знань, термінології. На таку мету спрямовані тематичні та підсумкові заняття на уроках етики в школі. Тому ми вважаємо, що матеріал підручників дещо ускладнює цей процес саме нечіткими визначеннями основних етичних понять.

На нашу думку, варто було б використати більше цікавого матеріалу з історії етичної думки, зокрема розповісти учням про засновника етики, розкрити етимологію основних понять, дати визначення етики як науки. Тоді стала б зрозумілою і можливою для виконання вимога пояснити зміст понять «етика», «мораль», «моральність», «етикет», «емоція», «почуття».

Нам здається, що автори підручників не в повній мірі врахували той факт, що відбір, характеристика і формування понять на уроках етики залежать від певної системи, класифікації основних понять в етиці. Підставою для поділу понять може бути зміст матеріалу та ступінь узагальнення понять. З урахуванням вікових пізнавальних можливостей учнів 5-6 класів, де викладається сьогодні етика, при виборі такої групи понять та їх визначень повинні бути застосовані наступні критерії: достатність для характеристики якісної своєрідності морального явища, яке вивчається; необхідність для елементарного розуміння учнями сутності його; корисність при пізнанні нових моральних явищ того ж ряду.

Значення такого підходу до процесу формування етичного тезаурусу посилюється, оскільки наприкінці 6-го класу учні мають оперувати більш складними термінами, якими є «демократія», «громадянське суспільство» тощо. Вони повинні продемонструвати не лише вміння пояснювати терміни, правильно користуватися ними при обґрунтуванні власної думки, але й моделювати ситуації, тож рівень відповідної термінології повинен зростати.

Подальший напрямок досліджень. Вважаємо, що висловлені нами пропозиції можуть бути предметом обговорення на методичних семінарах

з питань апробації шкільних підручників та врахованими у процесі їх удосконалення та перевидання.

Література

1. Етика 5-6 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2005. – 24 с.
2. Фесенко В.І. Етика: Підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.І. Фесенко, О.В. Фесенко, Т.С. Бакіна. – К.: Навч. книга, 2005. – 239 с.
3. Мовчун А.І. Етика: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / А.І. Мовчун, Л.Л. Хоружа. – К.: Навч. книга, 2006. – 240 с.

УСТАНОВКИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ШКОЛІ

Кожевнікова Л. В., Шульга О.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
ім. Г. Сковороди

Анотація. Стаття присвячена розкриттю певних установок, що сприяють високому рівню проведення музично-просвітницької діяльності майбутніми вчителями музики.

Ключові слова: установка, музично-просвітницька діяльність, вчитель музики.

Аннотация. Кожевникова Л. В., Шульга О. Установки как важный фактор готовности будущих учителей музыки к музыкально-просветительской деятельности в школе. Статья посвящена раскрытию определенных установок, которые способствуют высокому уровню проведения музыкально-просветительской деятельности будущими учителями музыки.

Ключевые слова: установка, музыкально-просветительская деятельность, учитель музыки.

Annotation. Kozhevnikova L., Shulga O. Installations as the important factor of readiness of the future teachers of music to musical - educational activity at school. The definite types of the attitudes which promote the perfect level of conduction of musical-educational activities by the future teachers of music are considered in this article.

Key words: attitude, musical-educational activities, teacher of music.

Постановка проблеми. «Основним шляхом реформування, – вказано в Державній національній програмі «Освіта» - є впровадження нових підходів, виховних систем, форм та методів, котрі б відповідали потребам розвитку особистості, сприяли розкриттю її талантів, духовно-емоційних, розумових і фізичних здібностей» [2, 43].

У контексті досліджуваної проблеми готовності студентів до музично-просвітницької діяльності досить вагомим є феномен установок, який ще досі не набув остаточного визначення. Природа установок –